

Llull és també el que condiciona la creativitat per part de l'autor. Ramon Llull és un laic, en el seu estat de vida i en l'origen estructurant del seu pensament. Remarc: he dit "origen estructurant", perquè és innegable que al llarg de la seva obra Llull entra en diàleg i s'apropia en part de l'expressió clerical dominant i així es manifesta en molts d'escrits seus.

No m'estendré més en aquests aspectes, que són, en realitat, el programa de bona part de la investigació actual. Em bastarà indicar que, en la meua opinió, a partir d'aquí hem de reconsiderar de bell nou el pensament lul·lià, fins i tot en el seu nucli més original, és a dir l'Art.

Conclusió

Era el meu propòsit parlar de la pervivència de la figura de Ramon Llull tot fixant la mirada en la celebració del centenari. He recordat quins són els principals centres que estimulen la pervivència de Ramon Llull i els camps oberts a la investigació. Hi ha, certament, molts d'altres camps. Basta pronunciar el terme *lul·lisme*. És a dir, la presència de Llull al llarg de la història de la filosofia, o la tradició que s'ha apropiat el seu nom sense tenir gaire a veure amb la seva doctrina, o la seva petjada, sovint motiu de conflicte, en la història social de Mallorca, o la seva memòria en l'art i en la cultura popular, o la reivindicació fecunda de la seva figura en la creació literària, i un llarg etcètera.

Potser el conjunt sembla inabordable, però, vist un poc més de prop, segur que resulta engrescador per preparar successives Jornades com les que ara començam.

“Father-president Payeras”: recerca i revisió de la documentació americana

XIV JORNADES D'ESTUDIS LOCALS

M. Magdalena Payeras Capellà

Llorenç Payeras Capellà

1. Introducció

La trajectòria del Fill Il·lustre d'Inca Marià Payeras a Califòrnia es reflecteix en nombrosa documentació. La gran majoria d'aquesta documentació, però, es troba a l'altra banda de l'Atlàntic. Els documents originals de l'època es troben repartits en arxius i biblioteques americanes, sobretot a l'Alta Califòrnia.

A més de la documentació original, existeix bibliografia més recent en què molts historiadors han treballat de forma específica sobre la figura de qui va ser president de les missions de Califòrnia i comissari-prefecte o bé de forma genèrica sobre les missions, la tradició humana a Califòrnia o l'evolució de les tribus indígenes. En tota aquesta bibliografia apareix informació rellevant del missioner inquer.

En aquesta comunicació es presenta, de forma organitzada, el resultat de la recerca de documentació. La revisió ens permet conèixer noves facetes del pare Marià Payeras, com a explorador, lingüista, administrador i altres, que permetran completar la documentació publicada localment, així com constatar la rellevància que la figura del missioner té en el continent americà.

2. Breu ressenya biogràfica

Fra Marià Payeras fou, junt amb fra Juníper Serra i fra Fermín Francisco de Lasuén, un dels missioners més destacats de Califòrnia. Marià (Mariano, com ell el va utilitzar) va ser el nom escollit per Pere Antoni Payeras Borràs quan ingressà a l'Orde Franciscà Observant.

Pere Antoni Payeras Borràs nasqué a Inca el 10 d'octubre de 1769, al carrer de Sant Francesc. Fill de Pere Antoni Payeras i Jerònima Borràs. Era el sisè fill del matrimoni, després de dos nins i tres nines. Rebé el baptisme el dia següent, oficiat pel vicari Dr. José Sancho, i en foren els padrins de fonts Bartomeu Pujades i Isabel Mateu. Una vegada que complí un any de vida, fou confirmat pel bisbe Francisco Garrido de la Vega, juntament amb 193 nins i 137 nines d'Inca.

El jove Pere Antoni assistí a l'ensenyança parroquial i a les aules de gramàtica del convent de Sant Francesc, molt a prop de casa seva, i amb el qual la família tenia freqüent tracte. Aconsellat

per la comunitat conventual, amb el vistiplau de la família, el nin ingressà al Reial Convent de Sant Francesc de Palma, l'any 1784, quan just tenia 14 anys. Un any després professà i rebé els ordes menors, de mans del també inquer P. Saurina. Cursà estudis de Filosofia i Teologia en els convents de Sant Francesc i Nostra Senyora dels Àngels de Palma. Poc després rebé els ordes de subdiaca i diaca.

Figura 1. Retrat de fra Marià Payeras

Sense esser ordenat prevere, sentí la necessitat de fer de missioner. El gener de 1793 sortí d'Espanya amb un gran grup de 54 religiosos. Alguns d'ells anaren al Colegio de San Fernando a Mèxic; entre ells, fra Marià, que hi estigué dos anys. Allà s'ordenà prevere i llavors partí cap a Califòrnia. La fitxa d'ell al Colegio Católico de San Fernando deia: "N24 Fr. Mariano Payeras, corista, natural de la villa de Inca, Obispado y Provincia de Mallorca, edad 22 años y medio; de religión siete y medio; Diácono, curso los tres años de Filosofía y tres de teología y estudia moral. Conventual en San Francisco de Jesús de Alcúdia".

El primer de març de 1796 deixà el col·legi de San Fernando per dirigir-se cap a San Blas, on es va embarcar en una fragata per a navegar fins a Monterey en un viatge de 73 dies. Allà va ser rebut per fra Fermín Francisco de Lasuén, aleshores president de les missions. Fra Marià va ser destinat a la missió on residia el pare Lasuén, San Carlos Borromeo del Río Carmelo. Allà va realitzar, el dia 10 de juliol, el seu primer bateig.

Figura 2. Ubicació de les missions de Califòrnia

El novembre de 1798 va ser destinat a la missió de Nuestra Señora de la Soledad, propera a San Carlos, on va residir fins a l'agost de 1803. Després va ser destinat a la missió de San Diego, la missió més gran de Califòrnia. Finalment va ser enviat al que seria el seu destí definitiu, la missió de La Purísima, el novembre de 1804. En aquest període també va visitar altres missions com San Antonio, Santa Clara i San Miguel.

El juliol de 1815 va ser nomenat president de les missions de Califòrnia. Per tant era el cap de l'església en tot el territori, representant del bisbe de Sonora. L'octubre de 1819 va substituir fra Vicente de Sarrià en el càrrec de comissari-prefecte, i passà a ser el màxim responsable de les missions. Va ocupar aquest càrrec fins a la seva mort.

Durant aquest període va visitar les missions de San Carlos, San Juan Bautista, Santa Cruz, Santa Clara, San Francisco, San José, San Rafael, San Antonio, San Diego, San Jacinto i San Gabriel per tal d'examinar els llibres de les missions. Va explorar més enllà dels límits del territori de les missions, entrà en els territoris indígenes del sud de San Diego i del nord de San Francisco, cercant emplaçaments per a noves missions.

En el moment en què Mèxic aconseguí la independència, Califòrnia es va convertir en província del nou estat. El 6 de març de 1822 el governador Solà va convocar militars i superiors religiosos

a una reunió a Monterey, entre ells el comissari-prefecte Payeras, qui després va escriure una circular d'acatament al nou estat. És de destacar la tasca pacificadora del pare Payeras entre els frares, els soldats i els indis.

Figura 3. Tomba de fra Marià Payeras a la missió de La Purísima

Durant la seva presidència va projectar les dues missions més septentrionals: San Rafael de Tularc i San Francisco Solano. El dia 11 d'octubre de 1822 va deixar Monterey per iniciar una expedició a l'establiment rus de Fort Ross, al nord de les missions. Durant aquesta expedició va recórrer un llarg camí, i arribà el 2 de novembre a la missió de San Juan Bautista. El cansament acumulat en aquest llarg viatge, afegit al seu delicat estat de salut, varen precipitar la seva mort el 28 d'abril de 1823, als 53 anys, a la missió de La Purísima, on està enterrat.

3. Documentació local

Tal com indica el títol de la comunicació, l'objectiu és la revisió de la documentació americana. No obstant això, abans fem un repàs de les principals publicacions, articles i cites, que s'han publicat a Mallorca. D'aquesta manera podem situar-la i comparar-la amb les dades americanes.

Com a primera referència d'estudi de fra Marià Payeras a Mallorca destaquem la magnífica obra de Pere J. Llabrés. Es tracta d'un treball que realitzà quan estudiava al Seminari. L'estudi, exhaustiu i molt documentat, tot i ser inèdit (sols existeix la còpia mecanografiada original) és la font de pràcticament totes les altres publicacions i cites fetes a Mallorca.

- **Llabrés, P. J.** 1961. "El P. Mariano Payeras, celoso misionero y continuador de la obra apostólica del P. Junípero Serra en Califòrnia". 1er Premio Certamen del Seminario. Palma (INÈDIT).

El segon investigador que ha treballat en fra Marià Payeras és el Dr. Bartomeu Font Obrador, que fou l'encarregat de confeccionar el discurs de la cerimònia d'investidura de fra Marià com a Fill Il·lustre, discurs que llavors es publicà.

- **Font Obrador, B.** 1967. *Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana*. Tom XXXII. Palma.

Posteriorment es publiquen algunes curtes referències a programes d'actes municipals:

- Programa de festes patronals d'Inca, Sant Abdón i Sant Senén, 1971.

- Programa de festes patronals d'Inca, Sant Abdon i Sant Senén, 1978.
- Programa del Dijous Bo, 1983.

També dins la premsa local i comarcal s'hi troben alguns articles i cites divulgatives:

- **Fiol, P.** 1992. "Marià Payeras, Evangelizador de California". *Inca-Revista*, núm. 31.
- *Apóstol y Civilizador*, 27, juny de 1976.
- *Apóstol y Civilizador*, 28-29, juliol-agost de 1976.
- *Apóstol y Civilizador*, 113, gener de 1985.
- *Apóstol y Civilizador*, 126, abril de 1986.
- *Apóstol y Civilizador*, 136, març de 1987.
- *Apóstol y Civilizador*, 187, gener-febrer de 1992.
- **Mascaró Passarius, J.** 1978. *Història de Mallorca*, volum 9. Gràfiques Miramar.

Finalment l'Ajuntament d'Inca, dins la col·lecció dedicada als fills il·lustres de la ciutat, edità un recull documental de l'anteriorment publicat.

- **Payeras Estrany, L.** 2007. *Fra Marià Payeras Borràs. Inca 1769 – Lompoc 1823: missioner a Califòrnia i Fill Il·lustre de la ciutat d'Inca*, "Galeria de fills il·lustres". Ajuntament d'Inca, 2007.

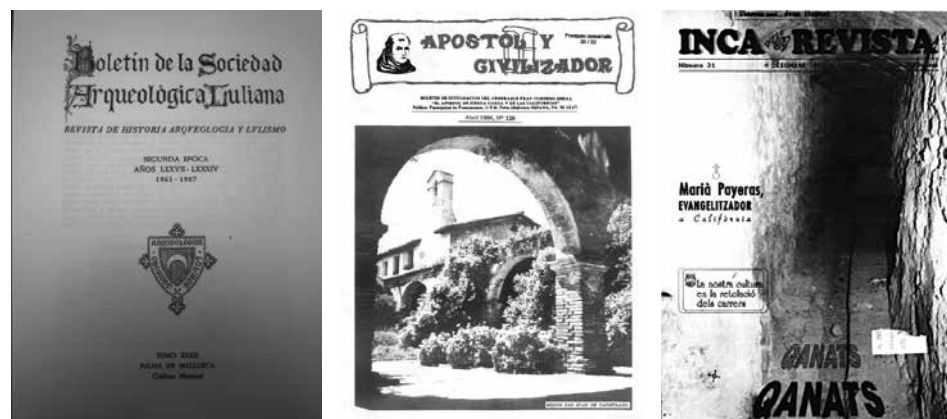

Figura 4. Portades de la documentació local.

Altres obres publicades a l'Estat espanyol són:

- **del Portillo A.** 1985. *Descubrimientos y exploraciones en las costas de California 1532-1650*. Ediciones Rialp.
- **Escandell Bonet, B.** 1992. *Teoría del discurso historiográfico: hacia una práctica científica consciente de su método*. Universidad de Oviedo.
- **Gayá Riera, C. i Patrio, A.** *Fray Junípero Serra. El Apóstol de América Brilla en el Gran Cráter de la Luna*. BibliotecaOnline SL.
- **Gayá Riera, C. i Patrio, A.** *Ópera Baleares*. BibliotecaOnline SL.
- **Lamadrid, L.** 1963. *El alavés fray Fermín Francisco de Lasuén : O. F. M. (1736-1803); fundador de las misiones en California*, volum 2. Diputación Foral de Álava, Consejo de Cultura.
- **Riutort Mestre, 2005.** *Junípero Serra, el Evangelio en California*. Centre de Pastoral Litúrgica.

4. Documentació americana

Amb l'objectiu de completar la informació continguda en la bibliografia editada localment s'ha fet una recerca de la bibliografia americana que faci referència d'una o altra manera a la figura de fra Marià Payeras, conegut com Father-President Payeras a Califòrnia. Aquesta informació es troba dividida en la documentació original de l'època conservada en diversos arxius i la bibliografia posterior. Dins d'aquesta bibliografia hi apareixen algunes publicacions que tracten específicament de fra Marià Payeras i nombroses publicacions genèriques on s'hi fa referència. La temàtica més recurrent és la de les missions de Califòrnia, però també existeixen referències a fra Marià en llibres d'història general de Califòrnia, art, antropologia, religió i altres. L'edició d'aquests llibres s'ha anat realitzant des de final del segle XIX fins a l'actualitat.

4.1. Fonts originals

La documentació original de l'època de les missions es conserva en diferents arxius i biblioteques. Aquesta documentació està formada per diversos tipus de documents, i és la correspondència (circulars i cartes) el tipus més habitual, complementada amb documents relatius al funcionament de les missions, com documents comptables.

A continuació es mostra el llistat dels arxius on s'han pogut localitzar documents originals relatius a fra Marià Payeras, molts d'ells manuscrits seus.

1. Archive of the Archbishop of San Francisco

Conté, entre altres, correspondència de l'època que fra Marià Payeras va passar a les missions de San Carlos o La Soledad, com la mostra següent:

- **Nombre:** CMD 382.
- **Nom:** San Carlos. 8/2/1798.
- **Resum:** fra Marià Payeras, OFM, a Borica sobre indis fugitius. Arxius de l'Arxidiòcesi de San Francisco. Castellà.

2. Archivo General de la Nación, México D. F.

En algunes de les col·leccions, com en les següents, apareixen documents relatius a fra Marià Payeras:

- "Historia de México", Primera Serie, Tomo 2.
- "Californias 45".

3. University of California Berkeley, Bancroft Library

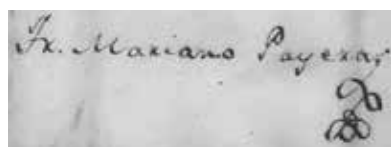
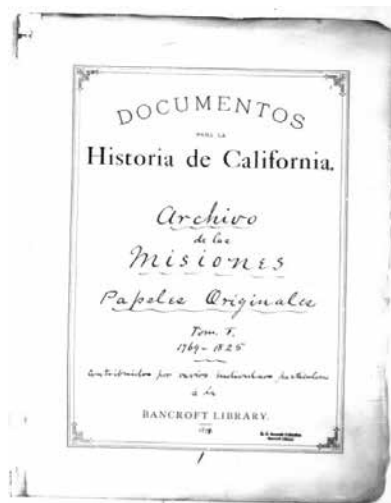
La biblioteca Bancroft (en honor a l'historiador Hubert Howe Bancroft) de la Universitat de Berkeley disposa de diverses col·leccions d'arxius, entre elles les següents:

California Mission and Church Miscellany 1773-1846

Inclou una carta confidencial de fra Marià als pares de totes les missions.

Arxius de les missions 1769-1856

- Aquests registres contenen principalment documents originals relacionats amb les missions de Califòrnia. Inclou correspondència, circulars, informes i estats de comptes, padrons i un llibre de casaments.
- Les carpetes 534-535, 537, 540, 542, 544-547 i 553-555 contenen documents relacionats amb fra Marià Payeras.

Figures 5 A, B i C. Documentació original. Manuscrit i signatura

Helen Harding Bretnor Papers, 1955-1961, Banc Mss 86/106 C

- La capsa 2 de l'arxiu BANC MSS 86/106 c conté índexs dels escrits de nou dels franciscans de Califòrnia.

Archivo del Obispado de Monterey y Los Angeles, BANC MSS C-C 6

- El volum BANC MSS C-C 6 conté extractes i transcripcions fetes el 1877 per H. H. Bancroft dels registres que es trobaven en els arxius Archives of the Bishopric of Monterey and Los Angeles. Inclou extractes dels llibres de les missions: San Buenaventura (pp. 1-48); Soledad, (p. 49); San Miguel (pp. 50-54); San Antonio de Padua (pp. 55-66); San Diego (pp. 67-68); San Juan Bautista (pp. 69-73); Purísima Concepción (pp. 74-76); Santa Inés (pp. 77-79); Soledad (pp. 80-81); San Luis Obispo (pp. 82-87); Santa Cruz (pp. 88-90).
- Per exemple, l'Item 10. Calzada, Juan i González, Francisco: Carta a Payeras, juliol 24, 1815, anunciant l'elecció de Payeras com a president de les missions de Califòrnia. p. 16.

Documentos para la historia de California, 1802-1847, BANC MSS C-B 87

- Aquesta col·lecció conté transcripcions i extractes de documents fets per Thomas Savage per a H. H. Bancroft el 1878. Inclou alguns papers referents a les missions.
- 1816, Dec. 31 Payeras, Mariano: Estado de las misiones. Abstract. p. 88
- Payeras, Mariano, 1769-1822 Physical Description: p. 88

Documentos para la historia de California, 1821-1872, BANC MSS C-B 75, Antonio F. Coronel

- Documents relacionats amb la història de Califòrnia, particularment amb l'àrea de Los Angeles.
- Carpeta 1. Payeras, Mariano, 1769-1822 Nota adicional: subministrament de queviures a la missió de La Purísima, 16 juliol 1821. Carta encadenada relativa al proveïment de queviures.
- Carpeta 349-350. Payeras, Mariano, 1769-18 22 Doc. 1-2

Archivo General de Indias

- Conté diversos documents relatius al Colegio de San Fernando i a les missions de Califòrnia.
- 1819, 4 de maig, missió de La Soledad. Fra Marià Payeras. Província de Califòrnia. Missions de la Nova Califòrnia. Notícia de les missions que ocupen els religiosos de Nuestro Padre de San Francisco Misioneros Apostolicos del colegio de Propaganda fide de San Fernando de Mexico en dites Provincias i els seus progressos a 1817 i 1818: nombre de missioners que les serveixen. Descripció física: 2 folis.
- 1819, 31 octubre, Mèxic. El Conde del Venadito al Ministre de Gracia i Justícia. No. 223. Remet l'Estat de les missions de l'Alta Califòrnia que manifesta els seus progressos en els anys 1817 i 1818. Descripció física: 1 foli.

4. Parish archives of Sonora and Sinaloa, Universidad de Arizona, BANC MSS 72/195

- BANC MSS 72/195 m FILM Reel 21. Registres de naixements i altres registres d'església.
- La col·lecció consisteix en decrets dels governs estatals de Occidente, Sinaloa i Sonora, Mèxic. També inclou cartes i memoràndums relatius als negocis del govern en les dates 1824-1873.

5. Huntington Library, Manuscript Department

The De la Guerra Collection, Guerra Family Papers 1752-1955.

- Documents personals, polítics, legals i sobre les terres de José Antonio de la Guerra y Noriega (1779-1858) i els seus descendents, que varen formar una de les prominents famílies pioneres de Califòrnia. Es conserva còpia de la documentació després que els originals es traslladessin a l'arxiu de la missió de Santa Bàrbara.
- Capsa 16 725-769 Correspondència Ord – Payeras.
- Conté 79 peces relatives a fra Marià Payeras en les dates 1815-1822.

6. Claremont University, Honnold/Mudd Library

William McPherson papers, H.Mss.0524

- Conté correspondència, diaris, fotografies, llibres de comptes, registres de taxes i terres, manuscrits, notes, transcripcions... relacionats amb l'historiador William McPherson (1885-1964).
- Capsa 38, Carpeta 53. Nuez, Joaquín Pascual a Mariano Payeras, San Gabriel, 1820, 5 juny. Idioma: castellà. Document signat d'una fulla (7.825 x 5.75 polzades). Acompanyada d'una transcripció mecanografiada (2 p.), possiblement per Thomas Workman Temple i d'un resum mecanografiat (1 p., fotocòpia de Ms. McP 285) per Temple, 22 novembre 1940. Ms. McP 217.

- Capsa 38, Carpeta 54. Solá, Pablo Vicente de, a Mariano Payeras, Monterey, 1822, 17 April. Idioma: castellà; Document signat de dues fulles (plegat a 12.5 x 8.5 polzades, marques d'aigua visibles en els dos fulls i una mutilació visible en el segon full. McP 218.
- Capsa 38, Carpeta 56. Payeras, Mariano, Regulació relativa a les missions, Monterey, 1822, 9 octubre. Idioma: castellà. Document signat d'un full (9.75 x 6.5 polzades). McP 220.

7. California State Parks, La Purisima Mission State Historic Park Collection 1787-2002

- La col·lecció del Parc Històric Estatal de La Purísima conté correspondència, materials administratius, registres arquitectònics, documents de les comissions, retalls de notícies, ressenyes i materials financers que documenten la restauració de la missió començada el 1934. A més, la col·lecció inclou registres originals de la missió, en anglès i castellà, informes anuals i bianuals, correspondència, llistats d'inventari, llibres de confirmacions, enterraments, casaments i baptismes des del 1787 al 1851.
- Capsa 11: Carpeta 11. Payeras, Fr. Mariano, OFM, 1940-1971.

8. UC Santa Cruz, Special Collections and Archives

Starr P. Gurcke Papers, MS-8.

- Aquesta col·lecció inclou traduccions de documents d'abans que Califòrnia fos un estat, així com materials de recerca i documents de treball.
- Capsa 4 : Carpeta 2 #927 - A: Rev. Father President Fr. Mariano Payeras; De: Fr. Ramon Olbes 3/2/1819
- Capsa 4 : Carpeta 2 #937 – Nota dels articles de les missions – sol·licitat pel governador el març de 1819; De: Fr. Mariano Payeras 3/1819
- Capsa 4 : Carpeta 2 #972 - A: Rev. Father President Mariano Payeras; De: Fr. Ramon Olbes 6/13/1819
- Capsa 4 : Carpeta 2 #974 - A: Rev. Father President Mariano Payeras; De: Fr. Ramon Olbes 6/22/1819

9. UC San Diego, Mandeville Special Collections Library

Registre de les missions de Califòrnia, 1817 MSS 0195

- Registre hogràfic de confessions, comunions i viàtics realitzats a 19 missions de Califòrnia durant el 1816. Signat per fra Marià Payeras de la missió de La Purísima.

10. Santa Barbara Mission Archive

L'arxiu de Santa Barbara es remunta a la data de fundació de la missió, el 4 de desembre de 1786. L'any de 1833 el pare Narciso Durán, president de les missions de Califòrnia, va transferir la seva seu de la missió de San José a la de Santa Bárbara, portà amb ell tots els documents de la cadena de missions. Altres documents s'han recollit d'arxius d'Espanya, Mèxic, els Estats Units i Roma per a complementar els materials originals. Material suplementari s'ha adquirit d'arxius de Sevilla, Madrid i Mallorca; la Ciutat de Mèxic, les biblioteques Huntington i Bancroft, la universitat de Texas a Austin i altres arxius i biblioteques menors, públiques i privades.

El volum de documentació total supera els 75.000 exemplars en diverses col·leccions. Les col·leccions "California Mission Documents" i "De la Guerra Collection" són les col·leccions on es conserven més documents sobre fra Marià Payeras.

California mission documents

- Aquesta col·lecció conté 4.199 documents. Entre ells diversos centenars de documents, principalment cartes, escrites per fra Marià Payeras en les seves estades a San Carlos, La

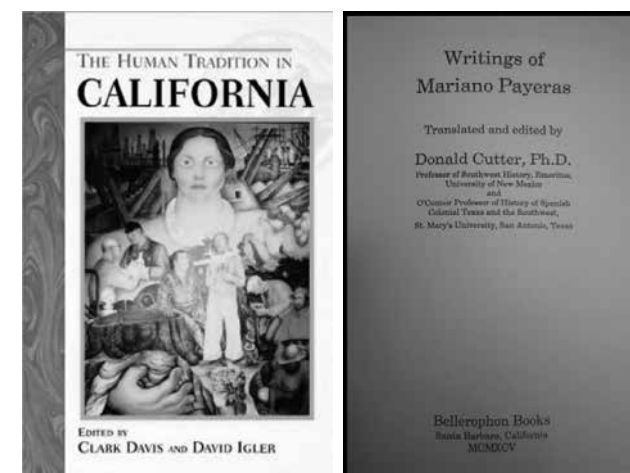
Soledad, San Diego, Santa Barbara i La Purísima. Per raons d'espai la relació d'aquests documents no s'inclou en aquesta comunicació, però pot ser consultada a l'obra *Calendar of Documents in the Santa Barbara Mission Archive-Library de Maynard J. Geiger, OFM, Ph.D.*

The De la Guerra Collection

- Aquesta col·lecció va pertànyer a José Antonio de la Guerra y Noriega (1779-1858), capità de l'armada espanyola i comandant del Presidio de Santa Barbara (1806-1842) i als seus successors. També va ser tresorer dels missioners franciscans de Califòrnia, d'aquí les nombroses cartes dels missioners que va rebre. Aquests documents varen restar en mans de la família de la Guerra fins al 1967, quan el pare Joseph Thompson, OFM, besnét del capità de la Guerra, va morir. Uns anys abans de la seva mort, el pare Thompson va depositar la col·lecció a la biblioteca Henry E. Huntington Library, San Marino, Califòrnia, amb indicacions que després de la seva mort aquesta havia de ser transferida a l'arxiu de Santa Bárbara. La col·lecció conté 79 documents referents a fra Marià Payeras. Per raons d'espai la relació d'aquests documents no s'inclou en aquesta comunicació, però pot ser consultada a l'obra *Calendar of Documents in the Santa Barbara Mission Archive-Library de Maynard J. Geiger, O. F. M., Ph.D.*

4.2. Bibliografia

En aquest apartat s'inclou el llistat de la bibliografia americana referent a fra Marià Payeras.

2

Father President Mariano Payeras A View of the California Missions

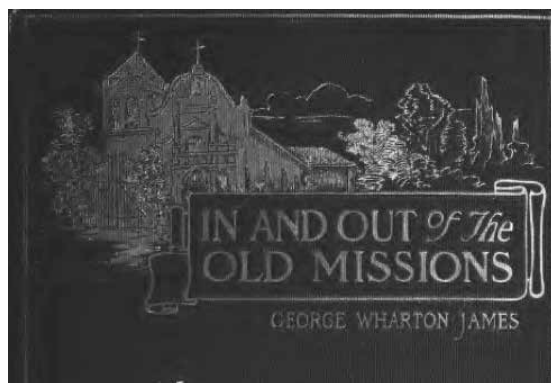
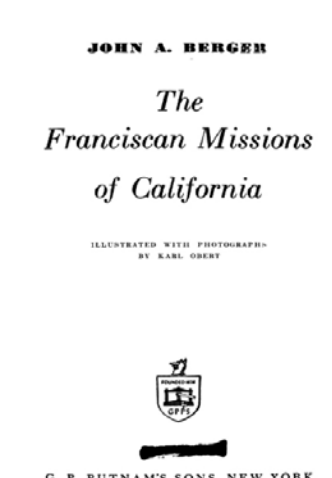
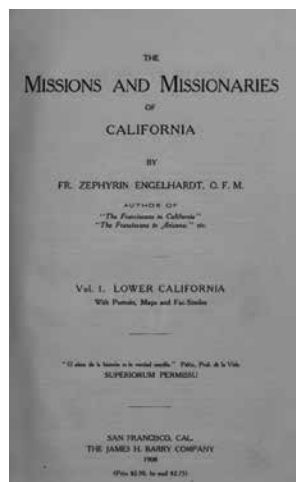
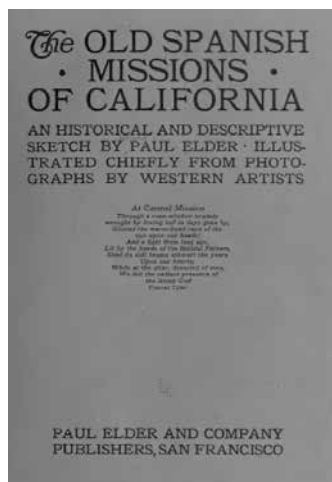
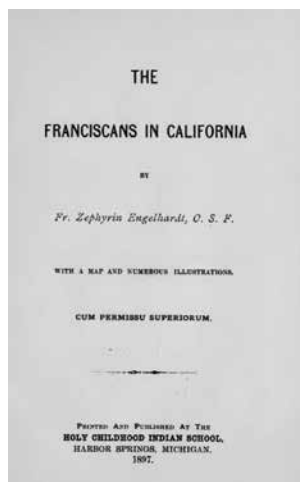

Figura 6. Algunes portades de la bibliografia americana referent a les missions

- Aiken, S. R. 1983. *The Spanish Missions Of Alta California Rise, Decline, and Restoration*. Pioneer America, Vol. 15, No. 1 (March 1983), pp. 3-19.
- Archibald, R. 1976. *The Economy of the Alta California Mission, 1803-1821*, Southern California Quarterly, Vol. 58, No. 2 (SUMMER 1976), pp. 227-240.
- Archibald, R. 1978. *Indian Labor at the California Missions Slavery or Salvation?*. The Journal of San Diego History. San Diego Historical Society Quarterly.
- Arias, D. 2009. *The First Catholics of the United States*. Lulu.com.
- Arkush, B. S. 1993. *Yokuts Trade Networks and Native Culture Change in Central and Eastern California*. Ethnohistory, Vol. 40, No. 4 (Autumn, 1993), pp. 619-640.
- Bancroft, H. H. 1884. *Works: History of California*. 1884-90, Volum 18 de Works of Hubert Howe Bancroft, History Co.
- Bancroft, H. H. 1885. *History of California*. 1884-90, Hubert Howe Bancroft. A. L. Bancroft.
- Bancroft, H. H. 1886. *The Works of Hubert Howe Bancroft: History of California*. 1884-90. History Company.
- Bancroft, H. H. 1888. *Works: California pastoral*. 1888. History Co.
- Bancroft, H. H. 1889. *The Works of Hubert Howe Bancroft, Volum 17*. The History company.
- Bancroft, H. H., Nemos, W., Oak, H.L., Victor, F.F. i Bates, A. 1896. *California*. 1884-90. Universitat de California.
- Bancroft, H. H. 2008. *California Pioneer Register and Index 1542-1848*, Janaway Publishing.
- Bancroft, H. H. 2010. *History of California*, Volum 6, Hubert Howe Bancroft, General Books LLC.
- Barger, W. J. 2003. *Furs, Hides, and a Little Larceny: Smuggling and Its Role in Early California's Economy*. Southern California Quarterly, Vol. 85, No. 4 (Winter 2003), p. 381- 412.
- Beattie, G. W. 1923. *San Bernardino Valley in the Spanish Period*. Annual Publication of the Historical Society of Southern California, Vol. 12, No. 3 (1923), pp. 10-28.
- Beattie, G. W. 1930. *California's Unbuilt Missions: Spanish Plans for an Inland Chain*. California University.
- Beattie, G. W. 1933. *San Bernardino Valley before the Americans Came*. California Historical Society Quarterly, Vol. 12, No. 2 (Jun., 1933), pp. 111-124.
- Beebe, R. M. i Senkewicz, R. M. 1996. *The End of the 1824 Chumash Revolt in Alta California: Father Vicente Sarria's Account*. The Americas, Vol. 53, No. 2 (Oct., 1996), pp. 273-283.
- Beebe, R. M. i Senkewicz, R. M. 2006. *Testimonios: Early California Through the Eyes of Women, 1815-1848*, Heyday Books.
- Behrens, J. 2007. *Central Coast Missions in California*, LernerClassroom.
- Berger, J. A. Brother Hermemegild TOSF. 2013. *The Franciscan Missions of California*. CreateSpace Independent Publishing Platform.
- Bertao, D. E. i Dias, E. M. 1987. "El Portuguese": *Don Antonio Rocho California's First Portuguese Sailor*. California History, Vol. 66, No. 3 (Sep., 1987), pp. 188-195.
- Blackmar, Frank W. 1890. *Spanish colonization in the southwest*. Publication agency of the Johns Hopkins University.

- Bolton, H. E. 1919. *The Iturbide Revolution in the Californias*. The Hispanic American Historical Review, Vol. 2, No. 2 (May, 1919), pp. 188-242.
- Bouvier, V. M. 2004. *Women and the Conquest of California, 1542-1840: Codes of Silence*. University of Arizona Press.
- Breen, L. A. 2013. *Converging Worlds: Communities and Cultures in Colonial America*, Routledge.
- Bride, L. 1893. *The Story Of The Old Missions of California. Their Establishment, Progress and Decay*. San Francisco Wm. Doxey.
- Canedo, L. G. 1956. *Some Franciscan Sources in the Archives and Libraries of America*. The Americas, Vol. 13, No. 2 (Oct., 1956), pp. 141-174.
- Casas, M. R. 2009. *Married to a Daughter of the Land: Spanish-Mexican Women and Interethnic Marriage in California, 1820-1880*, University of Nevada Press.
- Chapman, C. E. 1921. *A History of California: The Spanish Period*. Macmillan.
- Cleary, Brother Guire. S. S. F. 2001. *Poverty and Wealth: Franciscan Dilemma in the Alta California of 1769-1835*. CMSA Annual Conference in Monterey, CA in February 17.
- Colley, Ch. C. 1970. *The Missionization of the Coast Miwok Indians of California*. California Historical Society Quarterly, Vol. 49, No. 2 (Jun., 1970), pp. 143-162.
- Cruz, G. R. 1996. *Let There Be Towns: Spanish Municipal Origins in the American Southwest, 1610-1810*. Texas A&M University Press.
- Culleton, J. 1950. *Indians and Pioneers of Old Monterey: Being a Chronicle of the Religious History of Carmel Mission Considered in Connection with Monterey's Other Local Events and California's General History; Also a Sketch on Aboriginal Monterey*. Academy of California Church History.
- Cutter, D. A. 1996. *The Life of Mariano Payeras: A Study in Church/State Relations*, University of San Diego.
- Dakin, S. B. 1949. *The Lives of William Hartnell*. Stanford University Press.
- Davis, C. i Igler, D. 2002. *The Human Tradition in California*. Rowman & Littlefield.
- Davis, T. 1992. *California's Inland Chain of Missions*. CMSA Newsletter, Vol. 9, Number 1.
- de la Teja, J. F. i Frank, R. 2005. *Choice, Persuasion, and Coercion: Social Control on Spain's North American Frontiers*. UNM Press.
- Dillon, R. H. 1954. *Father Payeras at San Rafael*. The Americas, Vol. 11, No. 1, pp. 79-86, Published by: Academy of American Franciscan History.
- Diversos autores. 1891. *A Memorial and Biographical History of Northern California: Containing a History of this Important Section of the Pacific Coast from the Earliest Period of Its Occupancy to the Present Time*. Lewis Publishing Company.
- Diversos autores. 1892. *The Bay of San Francisco: The Metropolis of the Pacific Coast and Its Suburban Cities: a History*, Lewis Publishing Company.
- Diversos autores. 1897. *Letter from the Secretary of the Treasury Transmitting Report Upon the Mineral Resources of the States and Territories West of the Rocky Mountains, United States*. Dept. of the Treasury, U.S. Government Printing Office.
- Diversos autores. 1897. *Overland Monthly and Out West Magazine, Volum 29*, A. Roman and Company.
- Diversos autores. 1903. *California Missions and Landmarks and how to get there*. Mrs. Armitage S. C. Forbes, Los Angeles.
- Diversos autores. 1904. *Dominicana: A Magazine of Catholic Literature, Volum 5*, Dominican College.
- Diversos autores. 1915. *Report of the Secretary and the Financial Report of the Executive Committee of the Board of Regents*, Smithsonian Institution, U.S. Government Printing Office.
- Diversos autores. 1916 *Annual report of the Board of Regents of the Smithsonian Institution*, Smithsonian Institution. Board of Regents, United States National Museum, Smithsonian Institution, The Institution.
- Diversos autores. 1921. *Annual Report of the Bureau of American Ethnology to the Secretary of the Smithsonian Institution, Volum 36, Parts 1914-1915*, Smithsonian Institution. Bureau of American Ethnology, U.S. Government Printing Office.
- Diversos autores. 1921. *Annual Reports, Volum 36, United States*. American Ethnology Bureau.
- Diversos autores. 1921. *Annual Publications of the Historical Society of Southern California*, Southern California Quarterly, Volum 12, Historical Society of Southern California.
- Diversos autores. 1978. *The Journal of San Diego History. San Diego Historical Society Quarterly Spring 1978, Volume 24, Number 2*.
- Diversos autores. 1997. *A Mission for the People: The Story Of La Purisma.*, Henry Holt and Company (BYR).
- Diversos autores. 1997. *San Francisco Chronicle*. 3 January 1897: Page 5.
- Diversos autores. 1996. *California History, Volums 75-76*, California Historical Society.
- Diversos autores. 2001. *California, Número 1598, Michelin Travel Publications*.
- Diversos autores. 2013. *California in the 1930s: The WPA Guide to the Golden State*, University of California Press.
- Earle, D. D. 2005. *The Mojave River and the Central Mojave Desert: Native Settlement, Travel, and Exchange in the Eighteenth and Nineteenth Centuries*. Journal of California and Great Basin Anthropology, Vol. 25, No. 1 (2005), pp. 1-38.
- Elder, P. 1923. *The Old Spanish Missions of California: An Historical and Descriptive Sketch*. Paul Elder and Company Publishers. San Francisco.
- Engelhardt, Z. 1897. *The Franciscans in California. Harbor Springs*. Mich., Holy childhood. Indian school.
- Engelhardt, Z. 1908. *The missions and missionaries of California*. Volum 1. James H. Barry Company.
- Engelhardt, Z. 1912. *The missions and missionaries of California*. Volum 2. James H. Barry Company.
- Engelhardt, Z. 1913. *The missions and missionaries of California*. Volum 3. James H. Barry Company.
- Engelhardt, Z. 1920. *San Diego Mission*. James H. Barry Company.
- Engelhardt, Z. 1921. *San Luis Rey Mission*. James H. Barry Company.
- Engelhardt, Z. 1922. *San Juan Capistrano Mission*. Standard printing Company.
- Engelhardt, Z. 1923. *The missions and missionaries of California* Volum 4, James H. Barry Company.
- Engelhardt, Z. 1927. *San Gabriel Mission and the Beginings of Los Angeles*. Mission San Gabriel.
- Engelhardt, Z. 1930. *S an Buenaventura, the mission by the sea*. Mission Santa Barbara.
- Engelhardt, Z. 1932. *Mission La Concepcion Purisima de Maria Santisima*. Mission Santa Barbara.

- Enulty, E. C. 2009. *De claustro a cuadro grande. Los espacios abiertos y sus usos en los conjuntos misionales de la Alta California*. Boletín de monumentos históricos, Universidad Michoacana de San Nicolás de Hidalgo.
- Ettinger, C. R. 2012. *Pueblo, Presidio y Misión en la estructuración del territorio e la alta California en el siglo XVIII*. Universidad Michoacana de San Nicolás de Hidalgo.
- Fogel, D. 1988. *Junipero Serra, The Vatican, & Enslavement Theology*. Ism Press Books.
- Fraser, M. A. 1997. *A Mission for the People: The Story Of La Purisima*. Henry Holt and Company (BYR).
- Garr, D. 1972. *Planning, Politics and Plunder: The Missions and Indian Pueblos of Hispanic California*. Southern California Quarterly, Vol. 54, No. 4 (WINTER 1972), pp. 291-312.
- Geiger, M. J. 1947. *The Mallorcan Contribution to Franciscan California*. The Americas, Vol. 4, No. 2, (Oct., 1947), pp. 141-150. Academy of American Franciscan History.
- Geiger, M. J. 1947. *Calendar of Documents in the Santa Barbara Mission Archives*. Academy of American Franciscan History.
- Geiger, M. J. 1949. *The Internal Organization and Activities of San Fernando College, Mexico (1734-1858)*. The Americas, Vol. 6, No. 1 (Jul., 1949), pp. 3-31.
- Geiger, M. J. 1953. *Reply of Mission San Antonio to the Questionnaire of the Spanish Government in 1812 concerning the Native Culture of the California Mission Indians*. The Americas, Vol. 10, No. 2 (Oct., 1953), pp. 211-227.
- Geiger, M. J. 1964. *The Story of California's First Libraries*. Southern California Quarterly, Vol. 46, No. 2 (JUNE 1964), pp. 109-124.
- Geiger, M. J. 1965. *Biographical Data on the California Missionaries (1769-1848)*. California Historical Society Quarterly, Vol. 44, No. 4 (Dec., 1965), pp. 291-310.
- Geiger, M. J. 1969. *Franciscan missionaries in Hispanic California, 1769-1848: a biographical dictionary*. Huntington Library.
- Geiger, M. J. 1969. *Biographical Data on the Missionaries of San Fernando College Serving the California Missions in 1817 and 1820*. California Historical Society Quarterly, Vol. 48, No. 2 (Jun., 1969), pp. 125-151.
- Geiger, M. J. i Weber, F. J. 1998. *Fray Estevan Tapis, O.F.M. (1754-1825)*. Southern California Quarterly, Vol. 80, No. 4 (Winter 1998), pp. 377-398.
- Geiger, M. J. i Weber, F. J. 2000. *Fray Estevan Tapis, O.F.M. (1754-1825)*, Archive Library.
- Gendzel, G. 2001. *Pioneers and Padres: competing mythologies in northern and southern California, 1850-1930*. Western Historical Quarterly 32: 55-79.
- Goerke, B. 2007. *Chief Marin: Leader, Rebel, and Legend*, Heyday.
- Guest, F. F. 1979. *An Examination of the Thesis of S. F. Cook on the Forced Conversion of Indians in the California Missions*. Southern California Quarterly, Vol. 61, No. 1 (SPRING 1979), pp. 1-77.
- Guest, F. F. 1983. *Cultural Perspectives on California Mission Life*. Southern California Quarterly, Vol. 65, No. 1 (SPRING 1983), pp. 1-65.
- Guest, F. F. 1989. *An Inquiry Into the Role of the Discipline in California Mission Life*. Southern California Quarterly, Vol. 71, No. 1 (SPRING 1989), pp. 1-68.
- Guest, F. F. 1994. *The California Missions Were Far From Faultless*. Southern California Quarterly, Vol. 76, No. 3 (FALL 1994), pp. 255-307.
- Guest, F. F. 1996. *Hispanic California revisited*. Santa Barbara Mission Archive Library.
- Gutiérrez, R. A., Orsi, R.J. i Smith-Baranzini, M. 1998. *Contested Eden: California Before the Gold Rush, Published in Association with the California Historical Society*. University of California Press.
- Hackel, S. W. 1997. *Land, Labor, and Production: The Colonial Economy of Spanish and Mexican California*. California History, Vol. 76, No. 2/3, Contested Eden: California before the Gold Rush (Summer - Fall, 1997), pp. 111-146.
- Hackel, S. W. 1997. *The Staff of Leadership: Indian Authority in the Missions of Alta California*. The William and Mary Quarterly, Vol. 54, No. 2 (Apr., 1997), pp. 347-376.
- Hackel, S. W. 2005. *Children of Coyote, Missionaries of Saint Francis: Indian-Spanish Relations in Colonial California, 1769-1850.*, Omohundro Institute of Early American History and Culture, Williamsburg, Virginia.
- Hackel, S. W. 2012. *Digging up the Remains of Early Los Angeles: The Plaza Church Cemetery*. Southern California Quarterly, Vol. 94, No. 1 (Spring 2012), pp. 1-24.
- Haas, L. 2005. *Journey into otherness, Indigenous ethnic and interethnic relations in the spanish/mexican borderlands: the Chumash revolt*. University of California, VU University Press.
- Haas, L. 2011. *Pablo Tac, Indigenous Scholar: Writing on Luiseño Language and Colonial History, c.1840*. University of California Press.
- Haas, L. 2013. *Saints and Citizens, Indigenous Histories of Colonial Missions and Mexican California.*, University of California Press.
- Herbermann, Ch. G. 1913. *The Catholic Encyclopedia: An International Work of Reference on the Constitution, Doctrine, Discipline, and History of the Catholic Church, Volum 10*. Universal Knowledge Foundation.
- Herring, D. A. i Swedlund, A.C. 2003. *Human Biologists in the Archives: Demography, Health, Nutrition and Genetics in Historical Populations.*, Cambridge University Press.
- Hildrup, J. S. 1920. *The Missions of California and the Old Southwest*. A.C. McClurg & Company.
- Hill, J. J. 1927. *The History Of Warner's Ranch And Its Environs*. Privately Printed, Los Angeles, California.
- Hittell, T. H. 1885. *History Of California, Volume II*. Pacific Press Publishing House, Occidental Publishing Co.
- Hittell, T. H. 1898. *History of California, Volum 2*. N.J. Stone.
- Hoover, M., Kyle, D. 2002. *Historic Spots in California*, Stanford University Press.
- Hudson, D. T. 1976. *Chumash Canoes of Mission Santa Bárbara: the Revolt of 1824*. The Journal of California Anthropology, Vol. 3, No. 2 (WINTER 1976), pp. 4-15.
- Huggins, D. H. 1945. *The Pursuit of an Indian Chief*. California Folklore Quarterly, Vol. 4, No. 2 (Apr., 1945), pp. 158-167.
- Hunt Silver, R. D. 1911. *California the Golden*. Burdett.
- Hurtado, A. L. 1988. *Indian Survival on the California Frontier*. Yale University Press.
- Hutchinson, C. A. 1965. *The Mexican Government and the Mission Indians of Upper California, 1821-1835*. The Americas, Vol. 21, No. 4 (Apr., 1965), pp. 335-362.
- Hyland, J. S. 1892. *The Columbian Jubilee: Or Four Centuries of Catholicity in America, Being a Historical and Biographical Retrospect from the Landing of Christopher Columbus to the Chicago Catholic Congress of 1893, Volum 1*.

- Iglar, D. 2013. *The Great Ocean: Pacific Worlds from Captain Cook to the Gold Rush*, Oxford University Press.
- Jackson, R. H. 2000. *From Savages to Subjects: Missions in the History of the American Southwest*, M.E. Sharpe.
- Jackson, R. H. 2002. *Han ignorado la amorosa voz del padre: Reconsiderando los orígenes del levantamiento de los chumash en 1824 en la California mexicana*. Desacatos, n. 10. pàgines 77-93.
- Jackson, R. H. 2005. *Missions and the Frontiers of Spanish America: A Comparative Study of the Impact of Environmental, Economic, Political and Socio-Cultural Variations on the Missions in the Río de La Plata Region and on the Northern Frontier of New Spain*. Pentacle Press.
- Jackson, R. H. *The Building of the California and Paraguay Missions: Town Development on the Fringes of Empire*. www.casahistoria.net
- James, G. W. 1911. *Lands Never Trodden: The Franciscans and the California Missions, In and out of the old missions of California: an historical and pictorial account of the Franciscan missions*. Little, Brown, and company.
- Kelsey, H. 1985. *European Impact on the California Indians, 1530-1830*. The Americas, Vol. 41, No. 4 (Apr., 1985), pp. 494-511.
- Kocher, P. H. 1976. *California's Old Missions: The Story of the Founding of the 21 Franciscan Missions in Spanish Alta California, 1769-1823*. Franciscan Herald Press.
- Lake, A. 2006. *Colonial Rosary: The Spanish and Indian Missions of California*, Ohio university Press.
- Layton, T. N. 1981. *Traders and Raiders: Aspects of Trans-Basin and California-Plateau Commerce, 1800-1830*, Journal of California and Great Basin Anthropology, Vol. 3, No. 1 (Summer 1981), pp. 127-137.
- Leffingwell, R. I Worden, A. 2005. *California Missions & Presidios: The History & Beauty of the Spanish Missions*. Voyageur Press.
- Lightfoot, K. G. 2004. *Indians, Missionaries, and Merchants: The Legacy of Colonial Encounters on the California Frontiers*. University of California Press.
- Lummis, Ch. F. 1909. *Out West: A Magazine of the Old Pacific and the New, Volum 31*. Land of Sunshine Publishing Company.
- Mancall, P., Merrell, J. 2000. *American Encounters: Natives and Newcomers from European Contact to Indian Removal, 1500-1850*, Psychology Press.
- Mason, W. M. 2004. *Los Angeles Under The Spanish Flag, Spain's New World*, Southern California Genealogical Society, Inc.
- Matthews, G. 2012. *The Golden State in the Civil War: Thomas Starr King, the Republican Party, and the Birth of Modern California*. Cambridge University Press.
- McGarry, D.D. 1950. *Educational Methods of the Franciscans in Spanish California*. The Americas, Vol. 6, No. 3 (Jan., 1950), pp. 335-358.
- McKee, I. 1947. *The Beginnings of California Winegrowing*. The Quarterly: Historical Society of Southern California, Vol. 29, No. 1 (MARCH 1947), pp. 59-71.
- McKowen, K. i McKowen, D. 2006. *Best of California's Missions, Mansions, and Museums: A Behind-the-Scenes Guide to the Golden State's Historic and Cultural Treasures*. Wilderness Press.
- Monroy, D. 1993. *Thrown Among Strangers: The Making of Mexican Culture in Frontier California*. University of California Press.
- Mumford, E. P. 1927. *Early History of Cotton Cultivation in California*. California Historical Society Quarterly, Vol. 6, No. 2 (Jun., 1927), pp. 159-166.
- Muntañola, J. i Saura, M. 1988. *Traces catalanes en l'arquitectura del paisatge de California 1769-1821*. Oikos-Tau, DL
- Muñoz, Fray Pedro, Cleland, R. G., i Noya, H. 1946. *The Gabriel Moraga Expedition of 1806: The Diary of Fray Pedro Muñoz*, Huntington Library Quarterly, Vol. 9, No. 3 (May, 1946), pp. 223-248.
- Newmark, M. R. 1946. *The Story of Religion in Los Angeles 1781-1900*. The Quarterly: Historical Society of Southern California, Vol. 28, No. 1 (March 1946), pp. 34-50, 6.
- Norton, H. K. 1913. *The story of California from the earliest days to the present*. A. C. McClurg & Co.
- Nunis Jr., D. B. 1977. *Memorial to Rev. Maynard J. Geiger, O.F.M.* The Journal of California Anthropology, Vol. 4, No. 2 (WINTER 1977), pp. 155-172.
- Nunis Jr., D. B. 1997. *The Franciscan Friars of Mission San Fernando, 1797-1847*. Southern California Quarterly, Vol. 79, No. 3, Mission San Fernando Rey de España 1797-1997 (Fall 1997), pp. 217-248.
- Oak, H. L. 1885. *Annals of the Spanish Northwest: California II*, Vol. 4; Bancroft History Vol. 14.
- Older, F. 2005. *California Missions and Their Romance*. Kessinger Publishing.
- Ortega Soto, M. 2001. *Alta California: una frontera olvidada del noroeste de México, 1769-1846*. Plaza y Valdes.
- Ostrow, K. 2000. *Mission La Purísima Concepción*. The Rosen Publishing Group.
- Owen, J. T. 1960. *The Church by the Plaza: A History of the Pueblo Church of Los Angeles: Part I*. The Historical Society of Southern California Quarterly, Vol. 42, No. 1 (March, 1960), pp. 5-28.
- Parkman, E. B. 1997. *Fort and Settlement: Interpreting the Past at Fort Ross State Historic Park*. California History, Vol. 75, No. 4 (Winter, 1996/1997), pp. 354-369.
- Pauley Westerners, K. E. 1997. *The Rancho Days in Southern California: An Anthology with New Perspectives*. Los Angeles Corral.
- Payeras, M. 1817. *Noticia de las Misiones que ocupan los Religiosos de N.P.S. Francisco Misioneros Apostolicos del Colegio de San Fernando de Mexico 1815 y 1816: Mision de la Purisima Concepcion*.
- Payeras, M. 1817. *California missions register*.
- Payeras, M. 1995. *Writings of Mariano Payeras*. Bellerophon Books. Traducción de Donald C. Cutter.
- Peraza Guzmán, M. T. 2000. *Arquitectura y urbanismo virreinal*. UADY.
- Piñera, D. 2006. *La Independencia en el Noroeste de México. Estudio Historiográfico*. Estudios de Historia moderna y contemporánea de México, Volumen 5 Documento 43.
- Pizà, A. i Summers, W.J. 2007. *J. B. Sancho: compositor pioner de California*. Craig H. Russell publisher.
- Powell, J. W., Fewkes, J. W., Stirling, M. W., Hodge, F.W. Holmes, W. H. 1921. *Annual Report, Volum 36, Parts 1914-1915*, Smithsonian Institution. Bureau of American Ethnology, U.S. Government Printing Office.
- Randolph, E. 1860. *Address on the History of California, from the Discovery of the Country to the Year 1849: Delivered Before the Society of California Pioneers, at Their Celebration of the Tenth Anniversary of the Admission of the State of California Into the Union*. Printed at the Alta California job office.
- Robertson, J. A. 1919. *The Hispanic American Historical Review*. Volum 2. Board of Editors of the Hispanic American Review.

- Russell, C. H. 2004. *Fray Juan Bautista Sancho, Tracing the Origins of California's First Composer and the Early Mission Style, Part I*, The Journal of the California Mission Studies Association, Volume 21, No. 1.
- Russell, C. H. Professor California Polytechnic State University, 2009. *From Serra to Sancho: Music and Pageantry in the California Missions: Music and Pageantry in the California Missions*. Oxford University Press.
- Sandos, J. A. 1985. *LEVANTAMIENTO!: The 1824 Chumash Uprising Reconsidered*. Southern California Quarterly, Vol. 67, No. 2 (SUMMER 1985), pp. 109-133.
- Sandos, J. A. 2004. *Converting California: Indians and Franciscans in the Missions*. Yale University Press.
- Saunders, Ch. F. 1915. *The California Padres and Their Missions*. Joseph Smeaton Chase Houghton Mifflin company.
- Scharff, V., Ronda, J. P., Faragher, J. M., Gutiérrez, D. G., Underwood, K. i Montoya, M. E. 2000. *Claims and Prospects of Western History: A Roundtable*, The Western Historical Quarterly, Vol. 31, No. 1 (Spring, 2000), pp. 25-46.
- Servín, M. P. 1965. *The Secularization of the California Missions: A Reappraisal*. Southern California Quarterly, Vol. 47, No. 2 (JUNE 1965), pp. 133-149.
- Shammass, C. 2012. *Investing in the Early Modern Built Environment: Europeans, Asians, Settlers and Indigenous Societies*. BRILL Academic Pub.
- Shea, J. G. 1854. *History of the Catholic Missions Among the Indian Tribes of the United States, 1529-1854*. Edward Dunigan & Bro.
- Simonson, A. 2007. *Hispanic Heritage and San Diego County: Indian Villages and Ranches of 1821*. La Prensa San Diego.
- Smith, F. R. 1944. *The Mission of Nuestra Señora de la Soledad*. California Historical Society Quarterly, Vol. 23, No. 1 (Mar., 1944), pp. 1-18.
- Smith, H. V. 2011. *Mission La Purisima Concepcion. A Glance Through Its History And The Story Of Its Restoration*. Project Superintendent, La Purisima SP-29-CCC—National Park Service.
- Smith, W. 2004. *Garden of the Sun: A History of the San Joaquin Valley, 1772 - 1939*, Linden Publications.
- Smythe, W. E. 1907. *History of San Diego, 1542-1907: An Account of the Rise and Progress of the Pioneer Settlement on the Pacific Coast of the United States*. History Company
- Smythe, W. E. 1913. *San Diego and Imperial counties, California: a record of settlement, organization, progress and achievement, Volum 1*. v The S. J. Clarke Publishing Company.
- Snow, D.H. 1967. *Archaeology and 19th Century Missions*. Historical Archaeology, Vol. 1 (1967), pp. 57-59.
- Spencer-Hancock, D., i Pritchard, W. E. 1982. *The Chapel at Fort Ross: Its History and Reconstruction*. California History, Vol. 61, No. 1 (Spring, 1982) pp. 2-17.
- Spickard, P. 2005. *Race and Nation: Ethnic Systems in the Modern World*, Psychology Press.
- Toomey, D. 2001. *The Spell of California's Spanish Colonial Missions*, Sunstone Press.
- Tays, G. 1936. *The Passing of Spanish California, September 29, 1822*, California Historical Society Quarterly, Vol. 15, No. 2 (Jun., 1936), pp. 139-142.
- Vallejo, M. G. 2000. *Report of a visit to Fort Ross and Bodega Bay in April 1833*, California Mission Studies Assotiation.
- Wade, S. A., Van Wormer, S. R. i Thomson, H. 2009. *240 Years of Ranching, Historical Research, Field Surveys, Oral Interviews, Significance Criteria, and Management Recommendations for Ranching Districts and Sites in the San Diego Region*.
- Walton, J. 2003. *Storied Land: Community and Memory in Monterey*, University of California Press.
- Webb, E. 1948. *Agriculture in the Days of the Early California Padres*. The Americas, Vol. 4, No. 3 (Jan., 1948), pp. 325-344.
- Weber, F. J. 1975. *California's Caminito Real*. California Historical Quarterly, Vol. 54, No. 1 (Spring, 1975), pp. 63-75.
- Weber, F. J. 1986. *Our Lady's Mission: A Documentary History of La Purisima Concepcion*. Libra Press.
- Weber, F. J. 1997. *Some Historical Reflections on the Catholic Church in California*. Saint Francis Historical Society.
- Weber, F. J. 2000. *Encyclopedia of California's Catholic Heritage, 1769-1999*, Saint Francis Historical Society.
- Weber, F. J. 2003. *Requiescant in Pace: The Story of Catholic Cemeteries in the Archdiocese of Los Angeles*, Saint Francis Historical Society.
- Weber, D. J. 2005. *The Spanish Borderlands, Historiography Redux*. The History Teacher, Vol. 39, No. 1 (Nov., 2005), pp. 43-56.
- Weber, D. J. 2009. *The Spanish Frontier in North America: The Brief Edition*. Yale University Press.
- Young, R. 1999. *A Personal Tour of la Purísima.*, Lerner Publishing Group.

“Han ignorado la amorosa voz del Padre”.

Reconsiderando los orígenes del levantamiento
de los chumash en 1824 en la California mexicana*

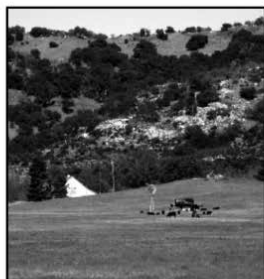
Robert H. Jackson

CATHERINE R. ETTINGER MC ENULTY*

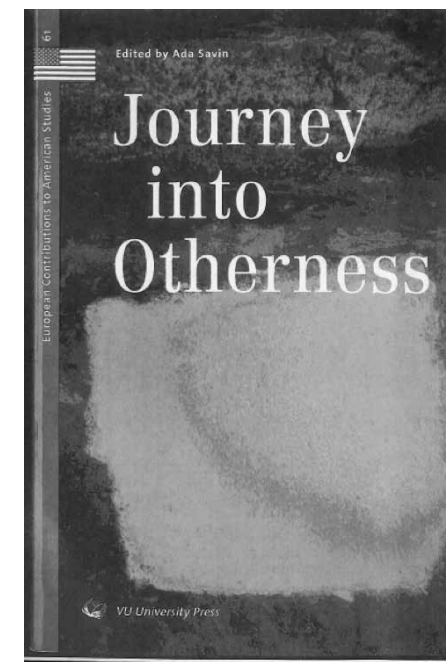
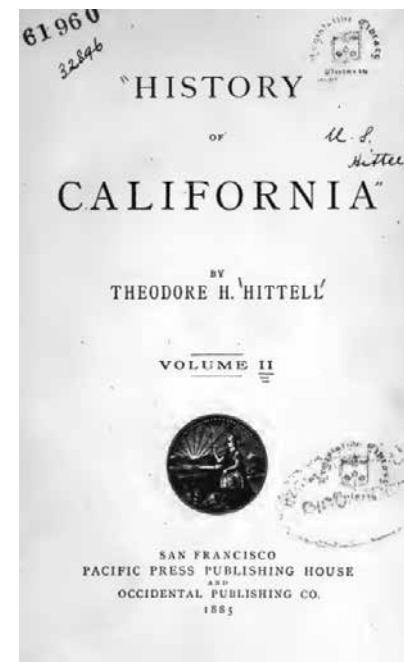
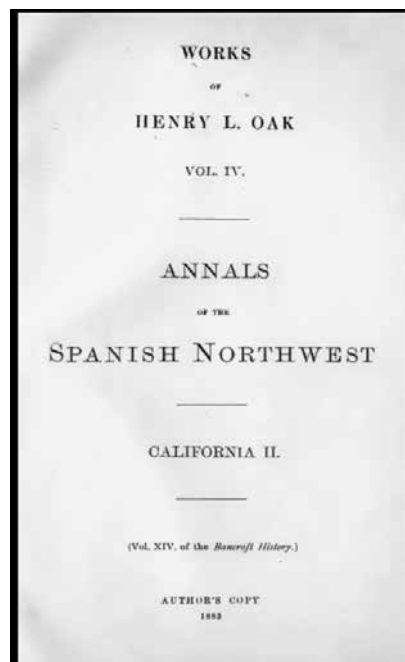
**De claustro a cuadro grande.
Los espacios abiertos y sus usos
en los conjuntos misionales
de la Alta California**

240 Years of Ranching
 Historical Research, Field Surveys, Oral Interviews, Significance
 Criteria, and Management Recommendations for Ranching Districts
 and Sites in the San Diego Region

By
Sue A. Wade
Stephen R. Van Warner
Heather Thomson

September 8, 2009

THE HISTORY OF
 WARNER'S RANCH
 AND
 ITS ENVIRONS

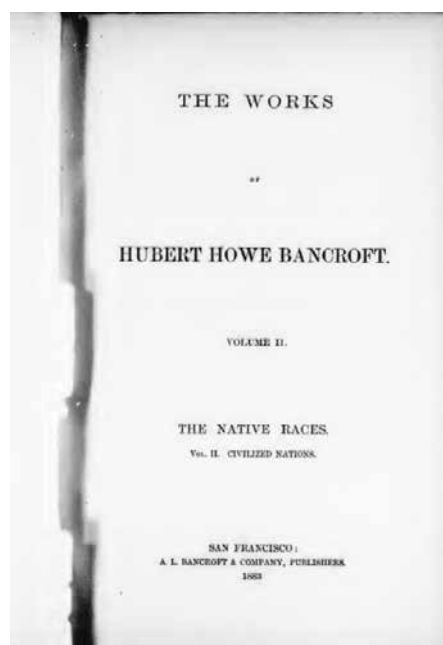
By JOSEPH J. HILL

WITH A PREFACE BY HERBERT E. BOLTON

PRIVATELY PRINTED
 LOS ANGELES, CALIFORNIA

1927

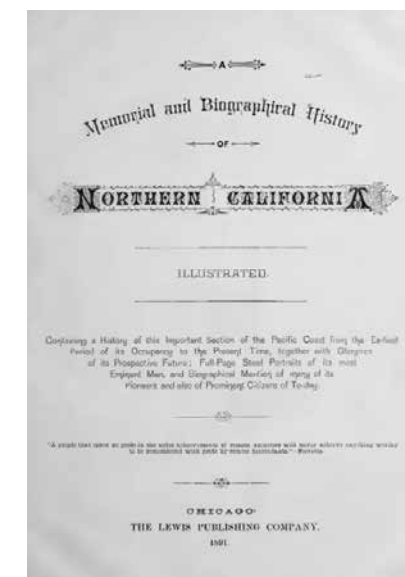
Los Angeles Under The Spanish Flag

— Spain's New World —

By
 William M. Mason

Produced as a complement to:
 Spanish-Mexican Families of Early California
 Volume III

Southern California Genealogical Society, Inc.
 Burbank, California
 2004

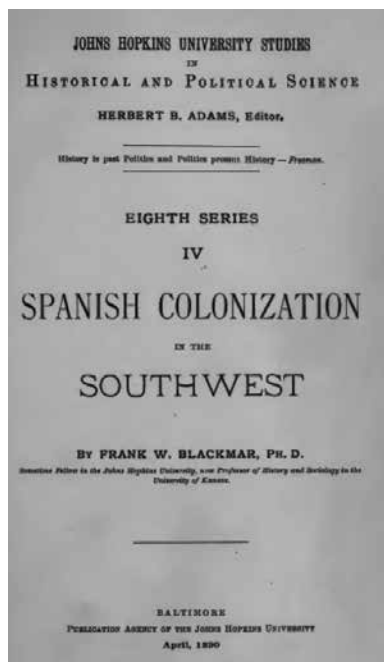

Figura 7. Algunes portades de la bibliografia americana de temàtica diversa

5. Conclusions

- Fra Marià Payeras tal volta sigui l'inquer més universal, però és totalment desconegut a la ciutat. Per una part, ho és a nivell general per la població. Per l'altra, a nivell històric, no està encara prou difosa la seva feina a Amèrica.
- En canvi, sí que és conegut i present a nivell general, i molt estudiat a nivell acadèmic, als Estats Units d'Amèrica, existint gran quantitat de documentació important, que aquí es desconeix.
- Al llarg de la recerca hem trobat gran quantitat d'anècdotes i confusions sobre la figura de fra Marià, que fan la feina d'investigació més lleugera i amena.

6. Treball futur

Com a treballs a realitzar a continuació, proposem dues línies:

1. Acabar la recerca de documentació original en arxius i també la bibliogràfica, atenant a la que actualment es vagi generant.
2. Per altra banda, realitzar, al material recopilat, un buidatge d'informació i posterior classificació segons les seves principals activitats:
  - I. Lingüista
  - II. Pacificador
  - III. Viatger i explorador
  - IV. Diarista
  - V. Administrador

Bibliografia per a la història del calçat a Inca

XIV JORNADES D'ESTUDIS LOCALS

Santiago Cortès i Forteza
Àngela Beltran i Cortès

Des de la més remota antiguitat els productes que caracteritzen "l'Alqueria Major de Mallorca" són, sense ordre, el vi, la ceràmica i el calçat. Cap dels tres té escrita la seva història completa, tot i això són molts els estudis, articles i referències que s'han publicat que, a l'hora d'escriure-la, s'hauran de tenir en compte. Històries generals a Inca, per desgràcia no en tenim gaires, es resumeixen a: *Historia de Inca contada a los niños* de Vall de Padrines, *Breu història d'Inca* de Gabriel Pieras Salom, *Inca a la història* de Pere-Joan Llabrés i Ramon Rosselló Vaquer, i *Història d'Inca* de Ramon Rosselló Vaquer, aquestes dues darreres es limiten a uns segles determinats.

Aquesta comunicació vol ser un recull, mai exhaustiu, dels estudis, articles i referències que han sortit a llum sobre la sabata amb la intenció de facilitar la tasca de possibles investigadors que vulguin recompondre la seva història. Certament molts d'ells són articles de divulgació, ja que com veurem una gran part es publiquen a programes de festes tant del Dijous Bo com als de les festes patronals, encara que no deixen de ser interessants i donen pistes per a futures investigacions.

Hem format blocs segons la procedència de cada un dels escrits: Jornades d'Estudis Locals d'Inca, programes del Dijous Bo, programes de festes patronals de Sant Abdon i Sant Senén, Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana i, el darrer, llibres i fullers.

No ha estat tasca nostra qualificar els treballs ni eliminar les reiteracions, que n'hi ha, això ho deixem al criteri de cada investigador.

Quant als autors hem de dir que hem trobat una varietat de noms: Joan Rosselló Lliteras, Lluís Maicas, Miquel Pieras, Miquel Àngel Marquès, Gabriel Pieras Salom, Maria Barceló Crespí, Margalida Bernat, Joan Coli Llobera, Carles Manera, Santiago Cortès i Forteza, Pere-Joan Llabrés i Martorell, Bartomeu Quetglas Gayà, Ramon Rosselló Vaquer.